

Instaköltészet - líra és közösségi média

Jelige: hétmondatos

Bevezetés

Dolgozatomban az Instagram közösségimédia-platformra írt és posztolt verseket vizsgálom. A témaválasztásomat főként az az interneten fellelhető diskurzus ihlette, melyben felfedeztem, hogy a magukat irodalmi szakértőnek nevező személyek szkeptikusak azzal kapcsolatban, hogy az Instagramra posztolt költeményeket költészetnek lehet-e nevezni, illetve eredendően minőségtelennek ítélik azokat. Dolgozatom célja, hogy megállapítsam ezekről a megítélésekről, valóban megalapozottak-e.

Dolgozatom első fejezetében külön alfejezeteket szentelek a témával kapcsolatos alapvető fogalmak definiálására: először is ismertetem a hagyományos költészet-, majd a közösségi média – azon belül is főként az Instagram – fogalmát. Ezen definíciók rögzítésére azért van szükség, mivel gyakran szembesülök azzal a problémával, hogy az előző bekezdésben említett, magukat szakértőnek nevező személyek az Instagramon megosztott verseket nem tekintik költészetnek. Az egyszerűség kedvéért a továbbiakban az Instagramon fellelhető verseket „Instaversnek”, a költeményeket összefoglaló fogalmat pedig „Instaköltészetnek” fogom nevezni.

A második fejezetet az „Instaköltészet” mibenlétének magyarázásának szentelem: először is szemléltetem a műfaj kialakulásának történetét – itt külön definiálom a haiku és a szabadvers műfajának fogalmát, melyekből az „Instaversek” elsősorban inspirálódtak. Mindezek után az „idézetes oldal” fogalmát is ismertetem, hogy szemléltessem az „Instaversek” és a más, közösségi médián fellelhető, széles közönséget megszólító oldalak közötti kapcsolatot. A következő alfejezetben ismertetem az „Instavers” formai, nyelvi és tartalmi sajátosságait. Ezek után külön alfejezetben szemléltetem az „Instaköltészet” kulturális megítélését, melyben összegyűjtöm a leggyakoribb kifogásokat a műfaj költészetként való elismerésével kapcsolatban.

Dolgozatom harmadik fejezetében a második fejezetben említett leggyakoribb kifogásokat fogom cáfolni, melyek a következők: a közösségi média révén bárki lehet „költő”, tehát a műfaj egyre csak hígul, az „Instaversekre” még inkább jellemző a kliséhasználat, mint a hagyományos, verseskötetben fellelhető versekben, ezen versek nem készítetik az olvasót további gondolkodásra, valamint, hogy túlságosan egyhangúak, és a szerzőket stílusjegyeik alapján nem lehet megkülönböztetni, hiszen egyéni stílusról aligha beszélhetünk. Az utolsó ellenvetés pedig az, hogy miután – ha esetleg – az Instagram mint platform megszűnne létezni, úgy az ott fellelhető költemények is. Ezen érvek cáfolata után

választ adok azon kérdésre, hogy az „Instaköltészet” költészetnek számít-e, illetve, hogy kulturálisan irrelevánsnak nevezhető-e.

A dolgozatom fő célja, hogy bizonyítsam, az „Instaversek” ugyanúgy versnek számítanak, mint a verseskötetekben kiadott hagyományos versek, így a két dolog (amennyiben egyáltalán lehetséges az elkülönítés) kulturális relevanciája is megegyezik.

1. Alapvető fogalmak

Az „Instaköltészet” további tárgyalásához elengedhetetlen, hogy ismertessem a „költészet”, a „közösségi média” és az „Instagram” definícióját, hiszen ezen fogalmak összekapcsolásából jött létre maga az „Instaköltészet” és az „Instavers” kifejezés is.

1.1 A költészet definiálásának problematikája

Akárcsak az „irodalom” fogalmára, a költészetre sincs egyetlen egyetemes definíció. Ezt azért is fontos megjegyezni, mert a magukat irodalmi szakértőnek nevező személyek szeretik hangoztatni, hogy az „Instaversek” nem nevezhetők „valódi” költészetnek. Az alább szemléltetett definíciók alapján azonban – mivel magát a költészetet is nehéz behatárolni – úgy az sem mondható ki egyértelműen, hogy az „Instavers” nem költészet.

A Magyar értelmező kéziszótár elsődleges értelmezése szerint a költő „költői műveket író művész” (ÉKSz A-K 2001: 771). Ezen definíció szerint pedig költőnek nevezheti magát bárki, aki verseket ír, tehát már itt is kifogásolható az „Instaköltészetet” támadók azon érve, miszerint az „Instaköltészet” nem nevezhető „valódi” költészetnek.

Robert Frost amerikai költő definíciója szerint a költészet „az a dolog, amikor az érzelem megtalálja a gondolatot, a gondolat pedig a szavakat”(Wiadji, Hanidar 2020: 55). Ezen idézet alapján milyen jogon állíthatja azt bárki, hogy a „Zene voltam/de te levágtad a füledet”(Kaur 2018: 115) nem számít versnek? Bár azt, hogy valamilyen érzelmen alapul a *gondolat*, nem lehet tudományosan alátámasztani, de a mondat mindenképpen szavakból áll össze – tehát Frost definíciója szerint ez a Rupi Kaur-mű egy vers.

A Frost-féle definíció a munkám szempontjából azért is érdekes, mivel a magukat irodalmi szakértőnek nevező személyek gyakran kifogásolják azt az „Instaköltészetben”, hogy a műfaj túlságosan egyszerű és nem készteti az olvasót további gondolkodásra, maguk az „Instaköltők” azonban gyakran hangsúlyozzák azt, hogy a művészetük lényege, hogy az olvasó azonosulni tudjon az írásukkal. Ahogy Kemény Gabriella, Instagramon híressé vált költő fogalmazott a Vénusz Projektnek adott interjújában: „A küldetésem az emberek

szégyenérzettől való megszabadítása, hiszen nagyon sok olyan dolog van, amin keresztülmegyünk, és nem igazán vannak rá szavaink, ezért nem is tudunk beszélni róla. [...] Én olyan dologkat mondok ki [a verseimben], amik valószínűleg velük [az olvasókkal] is megtörténtek már vagy ismernek olyat, akivel megtörténtek, és ez valószínűleg felszabadítja őket.”¹ Kemény Gabriella költő álláspontját a következő, Roman Jakobson orosz formalista nyelvész *Mi a költészet?* (Jakobson 1933) című esszéjéből származó idézet is alátámasztja: „A villamoson hallott viccek ugyanazokon a költői figurákon alapszanak, mint a legfinomabb líra.” Pontosan ez az a dolog, ami az „Instaversekben” különleges, ez a „villamosonhallottság”, hogy tényleg bármilyen banális, hétköznapi témából is lehet vers, hiszen végsősoron mindenki csak egy „hétköznapi ember” és az egyik villamoson utazó problémája ugyanúgy lehetne egy másik utasé is. Esetünkben az egyes számú villamoson utazó a költő, a kettes a befogadó, és közöttük egy instafilter a költői nyelv.

„A határ, ami az irodalmi művet a nem irodalmitól elválasztja” – folytatja Jakobson – „labilisabb, ingatagabb, mint a kínai államalakulatok határai. (...) Az orosz költők csodálták a borlap költőiségét (Vjazemszkij), a cári ruhajegyzék (Gogol), a menetrend (Paszternak), sőt a mosószámla (Krucsonih) varázsát.” (lásd: Jakobson 1933: 35) Ez az idézet is alátámasztja hogy vers valóban bármilyen írott termék lehet, az, hogy mit látunk, mit értelmezünk versnek, csak a perspektívánktól függ. És ezen definíció alapján az „I understand / why guacamole is / extra / it is because / you / were never / enough” (lásd: Bucknell 2020) (sorok (beszélve vagy nem beszélve irodalmi értékéről, ami igencsak szubjektív dolog), a „vsdmvrmeoóőlléá” betűfolyam vagy a „sertés bőrös combhús (94%), ivóvíz, étkezési só, emulgeálószer (E451, E452), sűrítőanyag (E407a), dextróz, antioxidáns (E316)”² sor is vers, hiszen mindhárom esetben írott szövegről van szó.

1.2.A szociális média fogalma.

A szociális média (vagy közösségi média) fogalmát a a legegyszerűbben a következőképpen definiálhatjuk: „olyan, internetalapú platformok, felületek, programok, ahol maguk a felhasználók könnyen létrehozhatnak és megoszthatnak tartalmakat.”(Horváth et. al 2022: 135) E definíció alátámasztja azt az „Instaköltészet” ellen felhozott kifogást, miszerint „bárki lehet költő”, azt azonban nem mondja ki, hogy ez eredendően egy negatívum lenne. Miután internethozzáférs és egy elektronikai eszköz segítségével valóban bárki posztolhat verset a közösségimédia-profiljára, így az elérhetőbbé is válik több ember számára, szemben a hagyományos verseskötetekkel, hiszen nincs szükség egy külön eszközre, melyet kizárólag

irodalomfogyasztásra használunk. Ez a tény pedig aligha lehet negatívum, amennyiben az a cél, hogy minél több ember olvasson verset.

1.2 Az Instagram mibenléte

Az Instagram egy olyan közösségi oldal, amely lehetővé teszi felhasználói számára személyes képeik, hangfájlaik és videóik közzétételét. Az Instagram-profilokra „@név”-ként szokás hivatkozni, mivel ilyen módon kereshetők fel a weboldalon. A platformnak 2018-ban 191 ezer aktív felhasználója volt³, akik közül többen verseket is posztoltak profiljukra. A magukra „Instaköltőként” hivatkozó külföldi felhasználók közül a legnépszerűbbek például @rupikaur_, @atticus vagy @ladybookmad, a magyar nyelven író szerzők közül pedig @kemenygabriella valamint az @5mondatok profilok a legközkedveltebbek.

Miután az Instagramon főként képeket tesznek közzé a felhasználók, elengedhetetlen megemlíteni a közösségi oldal felhasználóinak igényét az esztétikus vizuális megjelenítésre, ami az „Instaversek” esetében is számottevő faktor, hiszen az esetek többségében illusztráció is társul a művekhez, ami feltételezhetően hozzájárul az e platformra posztolt költemények sikerességéhez.

Az Instagram tehát egy profilokra épülő közösségimédia-platform, mely ingyenesen hozzáférhető a felhasználók számára. Ez a tény pedig hozzájárul az

„Instaversek” népszerűségéhez, hiszen ilyen módon minden – internethozzáféréssel és egy internethez kapcsolódni képes elektronikai eszközzel rendelkező – egyén hozzáférhet ezen művekhez.

2. Az „Instaköltészet”

Ebben a fejezetben az „Instaköltészet” történetét szeretném ismertetni, majd a formai jellemzőire is kitérek. Mindez azért is fontos, hogy bizonyítsam, a műfaj igenis létezik – hiszen kialakult – sőt egységes formai sajátosságok is fellelhetők bennük, tehát az „Instaköltészet” egyáltalán nem elhanyagolható mint műfaj.

2.1. Az „Instaköltészet” története

2.1.1. Az „Instavers” és a haiku kapcsolata

A haiku egy japán versforma és műfaj, keletkezésének eredete a 13. századra vezethető vissza. A haiku formai jellegzetessége, hogy a versek minden esetben háromsorosak, melyek közül az első sor öt, a második hét, a harmadik szintén öt szótagból áll. Nem megkötés, hogy ezek a sorok rímeljenek. A haikuk szempontjából a magyar nyelvre az jellemző, hogy a japán *mora* helyett az egyszerűség kedvéért csupán szótagokat számolnak. A haiku műfaj kapcsán további megkötések is vannak, melyek közül a dolgozatom témája szempontjából a legfontosabb az az elvárás, hogy a mű csattanóval záruljon.⁵

A haiku leginkább formai jellemzői kapcsán hozható összefüggésbe az „Instaverssel”, főként rövid terjedelme miatt. Azt azonban fontos megjegyezni, hogy az „Instavers” nem követi szigorúan az öt-hét-öt szótagos struktúrát, de ez nem is célja. A következő hasonlóság pedig, hogy mind a haiku, mind az „Instavers” csattanóval végződik.

„Már fáradt vagyok

megbocsátgatni – kérlek:

inkább ne bánts meg”. (Fodor 2009: 66.)

„Azt súgod

szeretlek

úgy érted

nem akarom, hogy elmenj.” (Kaur 2018: 92)

Amíg nem tüntetem fel, melyik az „Instavers” és melyik egy hagyományos haiku az idézett művek közül, addig akár azt is feltételezhetnénk, hogy mindkettőt ugyanazon szerző írta, hiszen annyira hasonlóak. Akkor mégis miért ér az egyik kevesebbet, mint a másik? Csak azért lenne értékesebb a haiku, mert egy szigorú szótagszámú sémát követ? Vagy mert Fodor Ákos írta és nem Rupí Kaur? Itt pedig meg is ragadnám az alkalmat, hogy beszéljek a következő, „Instaköltészet” megelőző műfajról: a szabadversről.

2.1.2. Az „Instaköltészet” és a szabadvers kapcsolata

A szabadvers-definíciók közül Vilcsek Béla irodalomtörténész három korszakra osztott történeti felosztásának harmadik korszakát veszem alapul. Ezt a korszakot ő versmérték nélküli (ametrius) korszaknak, a új szabadvers érájának nevezi. „A szabadversnek (szabad versnek) a mértékes vagy metrikus verstől való különbözőségét elsősorban az jelenti, hogy sorainak belső szerkezete viszonylag szabad, viszonylag laza. Hangzásbeli kötöttsége nem terjed ki a sorok metrikailag szabályos váltakozására, egyes sorainak számszerűsített képlete legfeljebb külön-külön írható le, egységes versmérték nem érvényesül benne” – írja Vilmos. Képviselőként olyan szerzőket említ, mint például Kassák Lajos, Kaffka Margit vagy Tandori Dezső. Amiért a szabadverset az „Instavers” előfutárjának tekintem, az pont a versmérték hiánya. Nem szabály, hogy az „Instavers” nem lehet metrikus, azonban a versmérték és a kötött formák használata nem jellemző a műfajra. A verssorok összekapcsolódása szintén – ahogyan a szabadversek esetében is – laza, leginkább tartalmi szempontból alkotnak egy egészet. (Vilcsek 2010)⁶

Ahogy azt az előző alfejezetben is megtettem, ismét hozok két példát.

„Milyen földre vetődtem	„Poharak, amiket te ürítesz ki.
kérdeztem bambán.	Poharak, amikben víz és bor nem
Miféle emberek élnek itt	keveredik. Fölösleges ásványaid
kiürítették a tejespoharam	a szavakban. Mindig más folyadékokban
kenyeremet vaskampókkal az asztalhoz	oldódsz. Sose meg.” ⁸
szögezték.” ⁷	

Ha nem tudnám, hogy itt két különböző versből idéztem, a pohár motívum miatt akár egy egység két versszakaként vagy egymás folytatásaként is olvashatók (lennének). Miután Vilmos Béla az új szabadvers korszakához sorolja Kassák Lajost mint szerzőt, *Az éjszaka zűrzavara* című versének részletével hasonlítom össze Simon Márton költő @5mondatok című Instagram-oldalára posztolt költeményét. Mindkét versre jellemző, hogy nem figyelhető meg bennük semmilyen versmérték, még a verssorok is különböző terjedelműek. Mindkettőben központi motívum a pohár és annak kiürítése és ennek költői nyelvbe való átültetése. Az elitisták szerint azonban Kassák Lajos verse értékes lenne, Simon Mártoné pedig még csak nem is nevezhető költészetnek, hiszen „csak” egy közösségimédia-oldalra posztolt, versnek nem nevezhető irományról beszélünk.

2.1.3. Az „Instaköltészet” és az „idézetes oldal” kapcsolata

Jaime Watts újságíró cikkében az „Instaverseket” az úgynevezett „idézetes oldalakra” posztolt rövid, inspiráló idézetekhez hasonlítja: „Ezek a »versek« inspiráló idézetekként olvashatók, de az inspiráló idézetek kompilációja nem minősíthető jó versnek.”⁹ Az általam „idézetes oldalként” nevezett közösségimédia-fiókokat illetően nem találtam már létező definíciót, így sajátot megfogalmaztam meg. Az idézetes oldalak egy színes háttér vagy illusztráció mellett ábrázolnak egy (híres embertől vett) pár soros, tartalmi szempontból erős érzelmi töltettel rendelkező szöveget. Az ilyen jellegű, szöveggel ellátott képek szintén az Instagram közösségimédia-oldal megjelenésével váltak népszerűvé. A posztok fő célja, hogy az olvasó azonosulni tudjon a rajtuk található szöveggel. E jellemzőben az efféle Instagram-posztok megegyeznek Kemény Gabriella költő véleményével is az „Instaköltészetéről”, amely szerint az ő verseinek fő célja pont ugyanez, ahogyan azt az előző fejezetben is említettem.

„Szerencsés vagyok hogy azt

mondhatom, találtam egy embert,

akinek a lelke egyezik az enyémmel.”¹⁰

„Bocs, hogy ezt mind rád zúdítottam,

veled valahogy olyan könnyű beszélni”.¹¹

Az első idézet egy cím nélküli szöveg a @viharos_erzesek Instagram-oldalról, amely nem hivatkozik magára irodalommal foglalkozó fiókként. A második szöveg Kemény Gabriella *A világ legszebb mondatai III.* című verse. Miután az „idézetes oldal” és az „Instaköltészet” ugyanazon a platformon váltak népszerűvé, nem meglepő, hogy vizuális és tartalmi hasonlóságot figyelhetünk meg a két szöveg között, de ez egyáltalán nem indikálja azt, hogy az „Instaköltészet” kevésbé lenne értékes az hagyományos költészettel szemben. Az „irodalmi érték” egyébként is egy olyan tényező, melyet nem tudunk objektíven vizsgálni.

2.2. Az „Instavers” jellemzői.

Az „Instaversekben” általánosságban megfigyelhetők olyan hasonlóságok, melyek szerzőtől függetlenül jelen vannak ezen szövegekben, a műfaj kritikusai pedig pont ezt szokták kiemelni negatívumként: a művek nem elég egyediek, ha nem lenne feltüntetve a szerző, nem is tudnánk, ki írta. E negatív kritikát részletesebben még egy későbbi fejezetben ismertetem majd.

Amint ránézünk egy „Instaversre”, azonnal látjuk, hogy valóban egy rövid terjedelmű, három-hét soros műről¹² van szó. Rupí Kaur *Tej és méz* című kötetében azonban találunk olyan írásokat is, melyek ennél a terjedelemtől jóval hosszabbak. Az „Instaköltészet” esetében azonban ezeket a hosszabb írásokat már inkább prózaként kezelik, és annyira nem is jelennek meg a platformon, sokkal inkább a szerzők által később kiadott kötetekben, általában egy-egy ciklus záró- vagy nyitóverseként.

Az „Instaversek” esetében a központosítás gyakran elmarad. Livia Ayudita Wiadji és Sharifah Hanida *Rupí Kaur, Dhiman és R.M. Drake instaverseinek nyelvi-stilisztikai elemzése* című munkájukban e három „Instaköltő” öt, a platformon a legtöbb visszajelzést kapott verseit elemezték. Kiemelték, hogy míg Rupí Kaur ezen versekben egyáltalán nem használt központosítást, Dhiman és Drake műveiben azonban többek között idézőjelet, vesszőt és kérdőjelet is találunk. Az ő esetükben azonban a versek között szerepelt olyan is, amellyel párbeszédet imitáltak, így a tanulmány szerzői ezzel magyarázzák a központosítás megjelenését. A tizenöt elemzett vers közül azonban csak egy vers használt mondatkezdő nagybetűt, tehát összességében elmondható, hogy a nagybetű használata az „Instaversek” esetében atipikus.

Ami a tipográfiát és az elrendezést illeti, a tanulmány szerzői által elemzett mindhárom költő ugyanazt a betűtípust használta, azonban azt nem tüntetik fel, pontosan melyik ez a betűtípus. A tizenöt elemzett vers közül továbbá egyedül Rupí Kaur kurzivált, az összesen huszonkilenc sorból hármat írt dőlt betűvel. A Drake-verseken kívül mindegyik mű balra volt igazítva, Drake inkább a középre igazítást részesíti előnyben. (Wiadji, Hanidar 2020: 57 – 58)

Az „Instaverseket” tematikájukat illetően két fő csoportba oszthatjuk: társadalmi problémákkal, illetve egyéni problémákkal foglalkozó versekre. A társadalmi problémák közé sorolható például a homofóbia, a rasszizmus, a nemi erőszak, a migráció, valamint a különböző tabutémák: a menstruáció, a női test (túl)idealizálása, a feminizmus, valamint a szexualitás is. Az egyéni problémák tematikájához sorolható a szerelem, a női lét, a család széthullása, a felnőtté válás, a szakítás, valamint a veszteségérzet.¹³

Összefoglalásképp tehát elmondható, hogy az „Instaköltők” műveikben rendkívül ritkán használnak központosítást és nagy kezdőbetűt, a versek általában balra igazítottak, a cím alul helyezkedik el és kötőjellel kapcsolódik a vershez. Az „Instaversek” tematikájukat illetően főként a társadalmi – például a homofóbia, a női lét vagy a migráció, illetve az egyéni problémákat – mint amilyen a veszteségérzet, a szerelem és a szakítás – érintik. A költemények gyakran klisékre építenek, de már a platformon is jöttek létre „Instaspecifikus” klisék, tehát a műfaj létjogosultsága nem megkérdőjelezhető. Itt pedig meg is ragadnám az alkalmat arra, hogy a következő fejezetet felvezessem, melyben az „Instaköltészet” ellen felhozott leggyakoribb érveket fogom ismertetni – és egyben cáfolni is.

3. Az „Instaköltészet” kulturális megítélése

Dolgozatom harmadik fejezetében az „Instaköltészet” ellen felhozott leggyakoribb érveket fogom ismertetni és cáfolni. Az első ilyen „probléma” a műfajhígulással lesz kapcsolatos, az elitista hozzáállás szerint ugyanis az „Instaköltészet” közösségimédia-platform alapja miatt manapság már bárki lehet költő, ezáltal pedig a dilettáns, önjelölt költők száma is egyre csak nő. Másodsorban az „Instaköltészet” kliséhasználatával kapcsolatos felvetést fogom ismertetni, mely szerint az „Instaversek”

szinte kizárólag közhelyekre épülnek. A következő gyakori ellenérv a műfajjal kapcsolatban, nem más, mint hogy az „Instaversek” tartalmilag egyhangúak és az „Instaköltők” mind ugyanazokat a tematikákat dolgozzák fel. E „problémával” összefügg az is, hogy az „Instaversek” kapcsán aligha beszélhetünk plágiumról, hiszen amennyiben nem tüntetjük fel a szerzőt, akár azt is hihetjük, hogy ugyanazon költő írta mindegyik költeményt. Végül az „Instaköltészet” fennmaradásának tematikáját fogom érinteni. E téma kapcsán az ellenérv az, hogy amint az Instagram mint platform megszűnik, az „Instaversek” is megsemmisülnek majd. A fejezet végén megállapítom, hogy a felsorolt ellenérvek és cáfolatok után kimondható-e, hogy az „Instaköltészet” kulturálisan irreleváns.

3.1. Bárki „Instaköltővé” válhat

Elsősorban fontosnak tartom leszögezni, hogy ez valóban így van, hiszen internethozzáférés segítségével és az Instagram platformra való regisztrálás után bárki, akinek igénye van rá, posztolhat verseket Instagram-oldalára. A probléma ez esetben nem is az, hogy a platform bárki számára ingyenesen hozzáférhető, hanem az, hogy az elitista hozzáállás szerint minden „Instavers” eredendően rossz, hiszen önjelölt költők műve. Azt azonban, hogy egy vers rossz-e vagy sem, nem lehet objektív módon megítélni.

Másodsorban: akik ezen ellenvetéseket az „Instaköltészet” ellen felhozzák, az olvasót laikusnak feltételezik, ami nem teljesen hamis, hiszen naiv lenne azt feltételezni, hogy csak az irodalmi szakértők olvasnak verset. Azt viszont ugyanannyira naiv lenne feltételezni, hogy az „Instaverseket” kizárólag laikusok olvassák. Úgy tűnik, itt főként az „Instaversek” egyszerűségét, hétköznapi jellegét kritizálják a „szakértők”, hiszen egy irodalmár – feltételezésük szerint – nem élvezhet egy széles közönséget megszólító, pársoros, közösségimédia-platformra posztolt verset. (Ha pedig mégis így tesz, és még tanulmányt is ír róla, a továbbiakban inkább ne is vallja szakértőnek magát.)

„[Az „Instaköltészet estében] a széleskörű hozzáférhetőség a komplexitás, a finomság, az ékesszólás és a bármi jó megtételére való törekvés teljes elutasítását jelenti... Ha olyan intelligens kritikai kultúrát akarunk előmozdítani, amely a politikában a populizmus hatásai elleni küzdelemhez szükséges, fel kell hagynunk az amatőrizmus és a tudatlanság ünneplésével költészetünkben” – írja az „Instaköltészet” legismertebb kritikusa, Rebecca Watts brit költő *The Cult of the Noble Amateur* című cikkében. Az

idézet alapján feltételezhetően a szerző azt gondolja, hogy amennyiben egy bármilyen kisebbségből származó egyén a költészet által szeretné kifejezni magát – mindezt történetesen az Instagramon és vers formájában, inkább ne is tegye, hiszen jobb, ha az ember nem költő, ha amatőr. Egyúttal azt is megfogalmazza, hogy az „Instaköltészet” eredendően rossz, hiszen a hozzáférhetőség populistává teszi, ezzel pedig semmi másra nem szolgál, mint hogy a – főként laikusokból álló – közönség igényeit kiszolgálja.¹⁴

Egy olyan esetet szeretnék e példával szembehelyezni, amikor is Thomas Young texasi költő és irodalomtanár „Instaköltőnek” tette magát, hogy bebizonyítsa, a műfaj csupán azért populáris, mert könnyen hozzáférhető. A férfi álnéven hozott létre egy Instagram-profilt, melyre szándékosan „rossz” verseket posztolt. Young egy év alatt 46 ezer követőt szerzett, azonban továbbra is kiállt álláspontja mellett, miszerint az Instagramra posztolt versek egyetlen előnye a könnyű hozzáférhetőség. Ezért a saját maga által rossznak nevezett versek alatti leírásokban elkezdett beszélni a „valódi igazságról”, melyhez már a saját nevét is feltüntette. A „valódi igazság” alatt Young azt érti, hogy tudatta követőivel, hogy a versek, melyeket posztol, csupán az „Instaköltészet” szatírája, és, hogy a közösségimédia-használat mennyire negatívan befolyásolja a költészet modernkori alakulását. Ezek után a költő elkezdett „valódi” Young-verseket posztolni és állítása szerint a követői egy idő után azt kérték, több ilyen tartalmat osszon meg az oldalon és hagyjon fel az „Instaköltészettel”. A költő *Little Black Dress Called Madness* című verseskötete ezután 2015-ben Németország legnagyobb példányszámban eladott kötetévé vált.¹⁵

E történet felvetette bennem azt a kérdést, hogy vajon Rebecca Watts mit szólna a „valódi” Thomas Young-versekhez? Vajon „Instaköltészetnek” minősíthető-e valami, amit – bár elsősorban nem „Instaversnek” szánt a szerző – végül is egy „ez nem egy »Instavers«” címkével ellátott „Instavers” lett, mert eredetileg a költő „valódi” „Instaverseit” szerették meg az (ezek után főként laikusnak mondható) olvasók. Valószínűsíthető, hogy amennyiben Young nem hoz létre egy „Instaköltőfiókot”, a kötete fele ekkora népszerűségnek sem örvend, szóval amennyiben elfogadjuk Watts álláspontját, miszerint minden „Instavers” amatőr, Thomas Youngot nem is tekinthetjük költőnek.

Nem mehetünk el szó nélkül a tény mellett sem, hogy a hagyományos verseskötetek között is akadnak olyanok, melyeket a szerzők önköltségen adtak ki. Ez pedig semmiben sem különbözik attól, hogy az „Instaköltők” saját maguk posztolják ki a

verseiket Instagram-oldalukra. Így tehát az önköltségen kiadott kötetek szerzőit is hívhatjuk ugyanúgy „önjelölt” költőnek, mint amennyire az Instagramon megjelent versek szerzőit is. (A különbség talán csak annyi, hogy az „Instaköltők” nem vágnak fel azzal, hogy „van egy kötetem”.)

A „bárki lehet költő” „problematikája” egyáltalán nem csupán az „Instaköltészet” sajátossága. Charles Bukowski amerikai költő például leveleiben bevallja, hogy sosem olvassa vissza a verseit – mégsem hivatkozunk rá dilettánsként.¹⁶

A magyar irodalomból is megemlíthetjük azt az esetet, amikor József Attila Babits Mihály *Az istenek halnak, az ember él* című kötetét rendkívül durván kritizálta. „Nem érdekel Babits művészi lelkiismerete, amelyet valószínűleg azzal csittit, hogy uttörő ott, ahová senki nem kívánczik” – írja József Attila. Nem hasonlít-e e idézet ahhoz, amikor az irodalmárok semmibeveszik az „Instaköltészetet” sőt nem is nevezik költészetnek? „(...) minden szakasz üti a másikat, külön-külön is irtóztatóan üresek, mint valami dögszagu árok, amelyben még szennyviz sincsen, csak a nyirkosság emlékeztet rá” – folytatja a költő. E sorokat olvasva az jutott eszembe, mi van, ha csupán személyeskedésből írta József Attila ezt a kritikát? Aztán rájöttem, hogy ha így is van, akkor sem számítana, hiszen ahogyan József Attilát, úgy Babits Mihályt sem tartjuk dilettánsnak, mégis ha valaki semmit sem tudna Babitsról és ezt a kritikát olvasná róla először, kézbe fogná-e bármelyik verseskötetét? Ugyanez a helyzet az „Instaversekkel” is: ha valaki először az irodalmárok negatívánál negatívabb hangvételű kritikáit és cikkeit olvassa róluk, eszébe se jut, hogy nem csak hatásvadász kliséket puffogató, közönség igényeit kielégítő, mélységgel és irodalmi értékkel nem rendelkező művekről van szó.¹⁷

Úgy érzem, a kritikusok ezen érvét sikerült cáfolnom azzal, hogy az „önjelölt költőség” mint jelenség egyáltalán nem kizárólagosan az „Instaköltészet” sajátossága.

3.2. Az „Instaköltők” kliséket használnak

Ez az állítás is igaz, sőt akadnak olyan klisék is, melyek a platformon belül alakultak ki sajátos módon. Ezzel azonban azt is alátámaszthatjuk, hogy a műfaj igenis releváns, hiszen másképp nem beszélhetnénk e klisék kialakulásáról. Azt azonban aligha állíthatjuk, hogy a kliséhasználat kizárólagosan az „Instaköltészet” műfaji jellegzetessége.

A klisé definíciója ironikus módon szintén szintén klisé: „általánosan ismert, minden eredetiség nélküli kifejezés, mondás; gyakori, közönséges, elcsépett kifejezés, frázis”. Csordás Zoltán tervezőgrafikus *I love közhely, sablon, klisé, sztereotípiá* című tanulmányában kiemeli, hogy ez a meghatározás azonban nem valami sokatmondó, egészen addig, amíg meg nem próbáljuk érteni, milyen körülmények és helyzetek készítetik a szerzőket a kliséhasználatra. Csordás szerint szerzőként a kliséhasználat által megkönnyíthetjük a befogadás folyamatát, hiszen a sokszor használt képek, kifejezések és fordulatok megértése nem okoz nehézséget az olvasó számára. Ezt a témám kapcsán azért is tartom fontosnak kiemelni, mivel az „Instaversek” egyik fő feladata – ahogyan azt már korábban is említettem – hogy a befogadó azonosulni tudjon vele, és ezt aligha lenne képes megtenni, ha az „Instaversek” nehéz olvasmány lenne. Ezen kívül pedig a klisék teljes elkerülése az „Instaversek” terjedelme miatt szinte lehetetlen, de az erre irányuló törekvések az imént említettek értelmében egyben feleslegesek is lennének.

A fő probléma az, hogy a klisé szónak tagadhatatlanul is van egy negatív konnotációja, pedig ahogyan Csordás is írja, a közhelyek használata megkönnyíti a befogadást. Ha tehát elfogadjuk, hogy a klisé csupán egy irodalmi mű befogadását segítő tényező és nem ragaszkodunk ahhoz, hogy a klisé „rossz”, akkor ez azonnal más perspektívát nyit meg. (Csordás 263 – 265)

„Szeretlek szivemmel,
Szeretlek lelkemmel,
Szeretlek ábrándos
Őrült szerelemmel!”¹⁸

„mondanám hogy
nálad volt a kulcs
a szívemhez de hát nem is
volt szükséged rá
– *kezdetlől tudtam hogy neked nyitva
hagyhatom*” (Lovelace 2022: 130)

A két idézetben csupán annyi a közös, hogy mindkettő klisére épít, de míg a bal oldali versrészlet szerzőjét, Petőfi Sándort aligha nevezhetjük „Instaköltőnek”, a jobb oldali idézetét, Amanda Lovelace-t annál inkább. E példákkal is éppen azt szeretném szemléltetni, hogy (bár mindkét vers irodalmi értékének megítélése rendkívül szubjektív), a kliséhasználat egyáltalán nem kizárólagosan az „Instaköltészet” sajátossága.

Miután – ahogyan azt az egyik korábbi fejezetben már említettem – a méz, a só és a mangó ízével kapcsolatos metaforákat a platformon kialakult klisék közé sorolják, különösen a „méz íze” trópusról elsősorban mégsem az „Instaköltészet” jutott eszembe: „a csókok íze számban hol méz, hol áfonya”¹⁹, „Adj, óh, adj! több mézet, / Melyet szád ígézett”²⁰, „E csók, e csók! ez édesb volt a méznél”²¹ – szinte biztos vagyok benne, hogy ez a közhely nem az „Instaköltészet” sajátossága, miután e három idézet sem „Instaköltőktől” származik. Ugyanígy abban is teljesen biztos vagyok, hogy különösen e metaforát illetően a világirodalomból is számos, hasonló példát idézhetnék.

Úgy tűnik, a „szakértők” akkor neveznek klisének egy-egy trópus, ha az adott költői kép nem nyeri el tetszésüket, ugyanis aligha jelenthetnénk ki, hogy például a „zene voltam, / de te levágtad a füled” (Kaur 2018: 115) vagy „a hátunk olyan / történeteket mesél / hogy nincs könyvgerinc / ami elbírná / őket” (Kaur 2018: 171) versek klisékre építenek, illetve, hogy ne lennének eredetiek. Azt tehát kijelenteni, hogy az „Instaköltészet” mint egész klisékre épít, erős túlzás.

Az eredetiség kérdésének témakörénél maradva a következő alfejezetben arról lesz szó, hogy az elitisták álláspontja szerint az „Instaköltészetben” már plágiumról nem is beszélhetünk, hiszen a művek annyira egyformák, hogy akár azt is gondolhatnánk, hogy egy szerző írta őket.

3.3. Az „Instaversek” mind ugyanolyanok

A következő elitista álláspont – mint ahogyan azt az előző fejezet végén is felsejtettem – az, hogy az „Instaversek” egyáltalán nem eredetiek, a szerzőknek szinte már olyan mértékben nincs saját stílusa, hogy plagizálásról aligha, inkább csak egy egységes „Instaversstílusról” beszélhetünk.²²

Bár az „Instaversek” között valóban felfedezhetünk hasonlóságokat, túlzás lenne kijelenteni, hogy ez a műfaj specifikuma lenne. Hasonló párhuzamokat találhatunk bármilyen két versben, melyek azonos korszakban íródtak. Hogy ezt szemléltessem, íme két vers, melyekre – bár okunk bőven lenne rá – valamilyen oknál fogva mégsem szoktunk úgy hivatkozni, hogy akár egymás plágiumai is lehetnének, vagy úgy, hogy nem egyediek:

„Hol sírjaink domborulnak,

És áldó imádság mellett

Unokáink leborulnak,

Mondják el szent neveinket.”²³

„S a sírt, hol nemzet sűlyed el,

S az ember millióinak

Népek veszik körül,

Szemében gyászköny ül.”²⁴

Ezen idézetek hasonlóságát valószínűleg azzal magyaráznánk, hogy hiszen mindkét vers – pár évtized eltéréssel – ugyanabban a korszakban íródott, tehát természetes, hogy a társadalmi problémák hasonlóak voltak, pontosan ezért egyeznek meg tematikájukban is. Ugyanez elmondható azonban az „Instaversekről” is, hiszen – ahogyan azt már az egyik előző fejezetben is említettem – olyan témákat dolgoznak fel, melyek az aktuális társadalmi (és egyéni) problémákat érintik, tehát amíg a 19. századi – 20. század eleji magyar költő számára a fő társadalmi probléma a nemzetiség kérdése volt, úgy a 21. század költője (vagy ha úgy tetszik: „Instaköltője”) számára ez a homofóbia, a rasszizmus, a hímsovinizmus vagy éppen a kivándorlás témaköre.

Az „Instaversek” esetében azonban annyi a különbség, hogy egy specifikus platformon publikálnak a szerzők, és – bár ezt biztosan nem állíthatjuk – valószínűleg olvassák egymás költeményeit, de ahogyan az egyediség hiányának problematikája, úgy az egymás műveinek olvasása sem „Instaköltő-specifikus” tényező.

3.4. Az instaversnek nincs mély mondanivalója, nem késztet gondolkodásra

Ahogyan azt már a dolgozatom során több fejezetben is említettem, az „Instaköltészet” egyik célja, hogy az olvasó azonosulni tudjon a költeményekkel, és a verssel való azonosulást – számomra furcsa módon – a műfaj kritikusai negatívumként jelölik meg. Az elitista álláspont az „Instaversek” esetében kizárólag laikus fogyasztót feltételez – ez pedig már csak azért is megkérdőjelezhető, mivel – miután bármilyen véleménnyel is vannak a műfajról, feltételezhetjük, hogy ők is olvastak pár „Instaverset”.

Az önjelölt szakértők azért is feltételezik, hogy az „Instaverseket” kizárólag laikusok olvassák, mivel azt mondják, az „Instavers” nem késztet további gondolkodásra, csupán pillanatnyi jó vagy semleges benyomást kelt bennünk, ahogy görgetünk lefelé a platformon és egy-egy ilyen költeménynél pár másodpercre megállunk és elolvassuk.²⁵

Ezen álláspont több szempontból is támadható, először is: miért negatívum az, hogy egy verssel azonosulni lehet és miért csak a laikusok képesek arra, hogy ezt megtegyék? Kételkedem benne, hogy egyetlen irodalmi szakértő sem volt még, aki azonosulni tudott volna bármilyen költeménnyel, és csak a költői képeket, illetve a felhasznált nyelvi-stilisztikai eszközöket vizsgálta volna. Ha pedig ez így van, akkor éppen a vers egészének

tartalma az, ami nem képezte vizsgálatuk tárgyát, ezáltal pedig éppen a szerző eredeti szándékát kerülték ki – hogy a vers gyönyörködtessen és érzelmeket váltson ki az olvasóból. Érdekesnek tartom e téma kapcsán azt is, hogy a szakértői vélemény azt feltételezi, hogy amint az olvasó azonosul a verssel, a mű értéke csökken vagy teljesen megszűnik. Feltételezhető, hogy ha azt mondanám a műfaj kritikusának, hogy „ez a vers megérintette a lelkem”, azonnal „Instaköltőnek” titulálna a kliséhasználat miatt, aztán pedig laikusnak nevezne, mégis úgy érezném magam e szituációban, hogy nem velem van a probléma, hanem azzal, aki már a „megérintette a lelkem” szófordulat használatát sem engedheti meg magának.

Másodszor: amennyiben elfogadjuk azt a tényt, hogy az „Instaversek” nem készítetnek további gondolkodásra, ez pedig negatívan minősíti a műveket, akkor egyben azt is elfogadjuk, hogy a szürrealista és a dadaista költemények is „kevesebbet érnek”, mint bármilyen más irodalmi mű. A szürrealisták és dadaisták ugyanis saját maguk is kimondták, hogy a verseik a tudat felszabadítására szolgálnak, és még csak szabad asszociációknak sem tekinthetők. Ebből pedig az következik, hogy ezen verseknek nem is célja az „elgondolkodtatás”, és ha a „szakértő” mégis „értelmet” keres bennük, akkor egyrészt elkezdte vizsgálni a vers tartalmát is (ami az „Instaversek” esetében szakértők számára úgy tűnik, tilos), valamint feleslegesen is teszi, ugyanis maguk a szerzők is azt mondják, hogy nem érdemes.

„értelmetlenül szólnak a harangok és mi
is

a gyümölcsök szeme figyelmesen tekint
ránk”²⁶

„te vagy a hajsza

a hit és a vak

várakozás között” (Kaur 2018: 52)

A bal oldali idézet Tristan Tzara dadaista költő *A hozzávetőleges ember* című versének részlete. Amennyiben elkezdünk gondolkodni azon, vajon mit jelentenek a verssorok, már eleve „tévedtünk”, hiszen a dadaista versnek nem célja, hogy értelmezzük. A jobb oldali vers pedig Rupi Kaur *Tej és méz* című kötetének egy verse, mely, ha csak egyetlen ember is elolvasta „görgetés” közben, majd elolvasta még kétszer és egyesével izlelgette a szavakat, akkor már nem mondhatjuk, hogy az „Instaköltészetnek” mint egésznek nincs mélysége. A „mélység” egyébként is egy olyan tényező, melyet nem tudunk objektíven vizsgálni.

Ezen a ponton eszembe jutott, hogy a „szakértőknek” valószínűleg az a problémájuk, hogy az „Instavers” egy több millió felhasználóval rendelkező platformon terjed, melyen nemcsak versek találhatók meg, hanem például aranyos macskás képek és receptek is, és a fő probléma pedig az (lehet), hogy a versnek nem adjuk meg az „izoláltságot”, a „könyvtáriságot” és nem társítunk hozzá olyan jelzőket, mint az „előkelő” vagy „próféta”. Ez azonban csak azt jelenti, hogy a vers már nem egy magasztos műfaj, nem akar többnek látszani, mint ami és már nemcsak egy „elit réteghez” szól (ha volt ilyen célja valaha egyáltalán). A következő alfejezetben kifejttem, hogy az „Instavers” „könyvtárisága” nem is áll annyira messze a valóságtól, emiatt pedig „szakértőink” ne igranak előre a medve bőrére (íme, még egy klisé, pedig még csak „Instaköltő” sem vagyok), a műfaj nem fog egyhamar megszűnni.

3.5. Az „Instaköltészet” az Instagram megszűnésével megszűnik létezni

Belegondolni is furcsa, hogy valaki azt feltételezi, az „Instaköltészet” az Instagram megszűnésével együtt feledésbe merül, hiszen egyrészt attól még, hogy maga a platform megszűnik létezni, az „Instaversek” kép formájában az interneten továbbra is elérhetőek és visszakereshetőek lesznek. Ha most beírom a böngészőbe az „Instapoetry” kifejezést, azonnal rengeteg – Instagram kívüli – képtalálatot és blogposztot látok. Másrészt pedig az „Instaköltők” (a „szakértők” felháborodására) kötetekben is megjelentetik ezeket a verseket.

Az „Instaverskötetek” pedig egyáltalán nem elhanyagolható példányszámban kelnek el. Az amerikai National Endowment of the Arts és az angliai Nielsen BookScan könyveladási statisztikái szerint 2012-höz képest 2017-ben dupla mennyiségű verseskötet kelt el. A vevők szignifikáns többsége fiatal felnőtt, nő illetve színesbőrű volt – ez merőben eltér a szakértők által feltételezett középkorú, fehér férfi olvasóktól, akik a valódi statisztika szerint csupán az olvasók 18 százalékát teszik ki.²⁷

Rupi Kaur *Tej és méz* című kötete 2017-ben Nagy-Britannia-szerte 3,5 millió példányszámban kelt el, ezzel pedig 2017 legnagyobb példányszámban eladott versesköteté vált. Később negyven nyelvre fordították le. Kauron kívül további tizenegy „Instaköltő” kötete került be a legkeresettebb húsz verseskötet közé. E számok értelmében

lehetséges, hogy kissé pontosabban meg tudjuk becsülni a kötetet nem vevő, online olvasótábor létszámát.²⁷

Laura Gallon cikkében kiemelte, hogy amennyiben az „Instaverskötetet” végterméknek tekintjük, akkor a az „Instaköltő” Instagram-fiókját kezelhetjük „digitális kéziratként”, a követők megjegyzéseit szerkesztői visszajelzésként, az archivált vagy törölt bejegyzéseket pedig piszkozatként, melyet végül a szerző elvetett.²⁷ Az „Instaverskötetbe” ugyanis nem kerül minden, valaha Instagramon publikált vers a szerzőtől, ami viszont igen, azt az Instagramhoz képest egy hagyományosabb elrendezés jellemzi.

Az „Instaverskötetekre” a hagyományos, ciklikus verselrendezés jellemző. Ez Rupí Kaur mindhárom kötetében (*Tej és méz*, *A nap és az ő virágai*, *Otthon test*), valamint Amanda Lovelace „Instaköltő” *Amikor a hercegnő megmenti önmagát* című gyűjteményéről is elmondható.

Rupí Kaur *Tej és méz* című kötetében szereplő verseit tematikájuk szerint négy ciklusra osztotta, ezek *A fájdalom*, *A szeretet*, *A törés*, valamint *A gyógyulás* címet kapták. A kötet szerkezete – a költő Instagram-oldalához képest – hagyományos és lineáris, minden ciklus egy rövidebb nyitóverssel indul és egy hosszabb terjedelmű záróverssel zárul. A kötet végén a szerző megköszöni, hogy a befogadó elolvasta a könyvét (ez utóbbi jellemző Lovelace kötetéről is elmondható).

Fontosnak tartom megjegyezni, hogy az „Instaversek” fennmaradásának esélye sokkal nagyobb, mint egykor homéroszi eposzoké volt, hiszen e művek esetében nem beszélhetünk médiumról, sőt még csak írott szövegről sem, de ha valamilyen műfaj annyi kritikát kap – és a 3 és fél millió példányszám sem kevés – beszélhetünk-e egyáltalán annak a kockázatáról, hogy az „Instaköltészet” nem fog fennmaradni?

E statisztikák szerint tehát az „Instaköltők” jelentős mértékben hozzájárultak ahhoz, hogy népszerűsödjön a vers mint műfaj, melyet sokkal többször szokás úgy emlegetni, hogy csak a „szakma” fogyasztja. Ha azonban a „szakmának” is célja, hogy többen olvassanak verset, akkor az „Instaverskötetek” népszerűsödését – és egyben az egész műfaj létjogosultságát is – el kellene ismerniük.

3.6. „Az Instaköltészetet nem költészet”

Az „Instaköltészet“ ellen felhozott érvek közül utolsóként azt szeretném megemlíteni, hogy az elitisták a műfajt nem is tekintik költészetnek. Mindezt – az előző alfejezetek kifogásaival együtt – azzal támasztják alá, hogy az „Instaköltészet“ „kiskorú“, mivel az Instagram mint platform kevesebb mint tíz éve létezik.

„Az Instagram még tíz éves sincs. Még nem lehet jogosítványa. Nem házasodhat. Alkoholt sem vásárolhat“ – írja cikkében Thomas W. Hodgkinson.²⁸ Amellett, hogy megkérdőjelezhető, hogy miért akarnánk egy közösségimédia-platformot egy kiskorúhoz hasonlítani, elmondhatnánk-e bármi más médiumról, hogy azért nem lehet komolyan venni, mert még nem létezik elég hosszú ideje hozzá?

A kereskedelmi televízióműsor-szórás 1947-ben kezdett el terjedni Amerikában. Négy évvel később, 1951-ben 12 millió készüléket adtak el. 1955-ben az Egyesült Államok háztartásainak mintegy fele rendelkezett legalább egy fekete-fehér tévékészülékkel.³³ Eszébe jutott-e volna akkor bárkinek, hogy a televíziózás még csak „kiskorú“, tehát semmit sem lehet komolyan venni, ami e médiumon keresztül jut el a közönséghez?

Továbbmegyek: ötven évvel az első Gutenberg-nyomtatva Biblia megjelenése után Európa-szerte több mint ezer nyomda üzemelt, melyek tízmilliónál is nagyobb példányszámban voltak képesek könyveket nyomtatni. Ily módon a könyvek olcsóbbak lettek és bárki számára elérhetővé váltak.²⁹ Itt akaratlanul is látom az összefüggést az „Instaköltészet“ és a nyomtatás között, annyi különbséggel, hogy ez esetben a 21. század médiuma a papír helyett az Instagram.

Rebecca Watts tanulmányában a közösségi média „butító hatását” sérelmezte, az „Instaköltészetet” pedig „az intellektuális elkötelezettség nyílt becsmérélsének” nevezte. Watts aggodalmait kétségtelenül az elitisták véleményét tükrözik, mely szerint a költészetet „már nem vesszük komolyan”.³⁰

Mindezek után nem félek kimondani, hogy a „szakma” a költészetet fetisizálja, eszményíti, sőt olyan magasságokig magasztalja, hogy az átlagember még lábujjhegyre állva is csak ugrándozva érje el, akkor is csak a csücskét. A fő problémájuk pedig az, hogy az „Instaköltészet” eltekint attól, ki az olvasó és a „szakma” még csak lábujjhegyen sem éri el az „Instaverseket”, hiába ugrándozik.

Befejezés

Dolgozatom célja az volt, hogy megállapítsam annak az interneten fellelhető diskurzusnak a megalapozottságát, mely szerint a magukat szakértőnek nevező

irodalmárok az Instagramon fellelhető költeményeket eredendően minőségtelennek ítélik, és rávilágítsak szkepszisük megkérdőjelezhetőségére, miszerint ezen művek még csak költészetnek sem nevezhetők. A fő célom az volt, hogy bebizonyítsam, a hagyományos költészet és az „Instaköltészet” kulturális relevanciája megegyezik.

Dolgozatom első fejezetében külön alfejezeteket szenteltem a témával kapcsolatos alapvető fogalmak definiálására. Elsősorban rávilágítottam, hogy a költészet definiálása eleve problematikus, hiszen nem találunk egy egyetemes magyarázatot rá. Megemlítettem a Magyar értelmező kéziszótár „költő” definícióját, mely értelmezés szerint valójában bárki lehet költő, aki verseket ír – tehát az „Instaköltő” is, majd Robert Frost definícióját ismerttettem, mely szerint amely gondolat érzelmen alapul és megtaláljuk hozzá a szavakat, az a szöveg versnek számít, így tehát minden „Instavers” versnek tekinthető. Ezek után az orosz formalista nyelvész, Roman Jakobson költészetdefinícióját ismerttettem, melyből kiemeltem az „Instaköltészet” egyik alapvető jellemzőjét, ami nem más, mint a hétköznapiaság, vagy ahogy én neveztem „villamosonhallottság”. Ezen definíció szerint pedig valójában bármilyen írott szöveg versnek számíthat, így tehát az „Instavers” is. Ezek után definiáltam a közösségi média fogalmát, melyre azért volt szükség, hogy felvezesse az Instagram közösségimédia-oldal fogalommagyarázatát is. Mind a közösségi médiára mind az Instagramra jellemző, hogy bárki létrehozhat és megoszthat a rajtuk létrehozott profiljukon tartalmakat – pontosan emiatt pedig a több százézeres aktív felhasználóval rendelkező Instagram felületén posztolt versek rengeteg emberhez képesek eljutni anélkül, hogy külön eszközt (kötetet) vásárolnának, ami elengedhetetlen tény annak szempontjából, hogy a műfaj mekkora népszerűségnek örvend.

A második fejezetben az „Instaköltészet” mibenlétét vizsgáltam. Ezzel együtt pedig azt is bizonyítottam, hogy a műfaj létezik. Először felvezettem az „Instaköltészet” történetét, mely során az „Instaverseket” a haiku és a szabadvers műfajával rokonítottam. Előbbivel leginkább az „Instaversek” rövid terjedelme és tartalmi csattanósága, utóbbival pedig a versmérték hiánya miatt állítottam párhuzamba. Mindkét műfaj esetében egy-egy példán keresztül szemléltettem, hogy az „Instavers” és a haiku, valamint az „Instavers” és a szabadvers csupán annyi a különbség, hogy az előbbit az Instagram közösségimédia-platformra, utóbbit pedig a hagyományos módon publikálták, de megállapítottam, hogy az elitisták a hagyományos lírát dicsérik, az „Instaverseket” pedig – teljesen alaptalanul – eredendően minőségtelennek ítélnék. Ezután szemléltettem az idézetes oldalak mint egy szintén széles közönséget megszólító profiltípus és az „Instaköltészet” kapcsolatát, melyek

szintén az Instagram megjelenésével váltak népszerűvé. A két profiltípusban a fő közös vonás az, hogy a szöveggel azonosulni tudjon az olvasó, valamint vizuális megjelenítés szempontjából is hasonlóak, ami nem meglepő, hiszen a két műfaj ugyanazon a platformon vált népszerűvé. Mindezek után ismertettem az „Instavers” formai, nyelvi és tartalmi sajátosságait, melyek mindegyiket egy konkrét példán szemléltettem. Formai szempontból elmondható, hogy a tipikus „Instavers” egy három-hét soros, központosítás nélküli (vagy minimális központosítással ellátott), mondatkezdő nagybetűt nem tartalmazó, balra igazított mű, melyhez a cím alul kötőjellel kapcsolódik. Témájukat tekintve két csoportra osztottam ezen költeményeket: társadalmi, illetve egyéni problémákat feldolgozó versekre. Előbbiek közé többek között a homofóbia, a migráció, a rasszizmus, valamint a különböző tabutémák (menstruáció, a női test idealizálása, szexualitás) soroltam, utóbbiak esetében pedig a szerelem, a női lét és a veszteségérzet tematikáját említettem, majd kiemelttem Kaur egyik menstruációval kapcsolatos, Instagramra posztolt fotójának problematikus jellegét – történetesen azt, hogy mivel vér látható a képen, a platform többször is letiltotta azt – ezzel szemléltetve az Instagram mint platform cenzúráját. Ezek után ismertettem az „Instaversek” költőieszköz-tárát, mint amilyen a klisékre épített szerkezet, valamint szemléltettem az „Instaversek” között kialakult leggyakoribb metaforákat is. Ez utóbbi által pedig bebizonyítottam, hogy a műfaj létjogosultsága nem megkérdőjelezhető.

A harmadik fejezetben ismertettem az „Instaköltészet” ellen felhozott leggyakoribb „szakértői” ellenérveket, melyek közül először azt említettem, hogy manapság már bárki lehet költő és az „Instavers” eredendően rossz, hiszen mindegyik önjelölt költő műve. Ezt párhuzamba állítottam az önköltségen kiadott kötetekkel, József Attila Babits Mihály *Az istenek halnak, az ember él* című kötetének kritikájával, valamint azzal a ténnyel, miszerint Charles Bukowski költő nem olvassa vissza saját verseit. Megállapítottam, hogy amennyiben a „szakértők” az „Instaköltőket” dilettánsnak nevezik, úgy egyben az imént említett költőket is hasonlóképpen megbélyegzik. Ezen kívül megkérdőjeleztem, hogy az eredetileg nem Instagramra szánt, de végül mégis a platformra posztolt verseket „Instaversnek” tekinthetjük-e, és hogy vajon ezen művekkel szemben is megfogalmazódnak-e a „szakértők” ellenérvei. Mindezt Thomas Young „tettetett Instaköltő” példáján keresztül szemléltettem, akinek Instagramra posztolt „nem Instaversei” miatt *Little Black Dress Called Madness* című verseskötete Németország legnagyobb példányszámban eladott verseskötetévé vált. Bebizonyítottam, hogy amennyiben elfogadjuk a „szakértők” véleményét, úgy Youngot nem tekinthetjük

költőnek. Végül pedig rámutattam, hogy az „önjelölt költőség” problematikája nem csupán az „Instaköltészet” sajátossága. A következő alfejezetben azon ellenérvet ismertettem, miszerint az „Instaköltők” mind klisékre építik műveiket. Először is kiemelttem, hogy a kliséknek fontos szerepük van a befogadás megkönnyítésében, hiszen a már ismert fordulatok megértése nem okoz nehézséget az olvasó számára, ez pedig az „Instaköltészet” kapcsán különösen hasznos, hiszen a műfaj célja, hogy a művekkel azonosulni tudjon az olvasó. Ezután a magyar irodalom elismert költőinek versrészletein keresztül bemutattam, hogy a kliséhasználat egyáltalán nem „Instavers-specifikus” dolog. A harmadik alfejezetben a „szakértők” azon ellenérvét vizsgáltam, miszerint az „Instaversnek” nincs valódi mélysége és nem késztet további gondolkodásra, valamint, hogy minden

„Instaverset” olvasó egyén laikus. Itt az „Instaverset” a szürrealista és dadaista versekkel állítottam szembe, melyeknek nem célja, hogy az olvasó értelmezze őket, valamint, hogy a

„mélység” nem egy olyan tényező, melyet objektíven tudunk vizsgálni. Ezután az

„Instaköltészet” megszűnésével kapcsolatos feltételezéseket cáfoltam, miszerint a platform megszűnésével a műfaj is feledésbe merül. Itt megemlítettem az „Instaverskötetek” iránti érdeklődők számát, valamint, hogy ezen verseket a szerzők kötetekben, a hagyományos módon, ciklusokba rendezve jelenítik meg, valamint szembeállítottam a műfajt a homéroszi eposzokkal, melyek szóbeli műfajként indultak, mégis irodalmi műalkotásként tekintünk rájuk. Ezek után megemlítettem, hogy az elitisták szerint az „Instaköltészetet” nem lehet komolyan venni, hiszen az Instagram mint platform még nem létezik régóta. Ezt szembeállítottam a televíziózás és a nyomtatás gyors népszerűsödésével és érdekesnek tartottam, hogy ezen médiumok esetében a „nem lehet komolyan venni” ellenérv sosem merült fel. Mindezen érvek és ellenérvek során cáfoltam az elitisták azon álláspontját, miszerint az „Instaköltészet” nem költészet, valamint kijelentettem, hogy e műfajra a jövőben valószínűleg mint a 21. század egy jelentős irodalmi érájára fogunk visszatekinteni.

Nyilvánvalóan egyetlen dolgozat nem szemléltetheti az „Instaköltészet” kulturális relevanciájának teljes spektrumát, azonban úgy érzem, sikerült rávilágítanom az

„Instaköltészet” ellen felhozott leggyakoribb ellenérvek megkérdőjelezhető jellegére,

valamint rámutatnom, hogy a „szakértők” főként az „Instaköltészet” közösségimédia-platform jellege miatt elfogultak a műfajjal szemben. A gyakorlatban azonban aligha van különbség a hagyományos költészet és az „Instaköltészet” irodalmi értéke, valamint kulturális relevanciája között.

Források

Csordás Zoltán 2017. *I love közhely, sablon, klisé, sztereotípa*. In: *Universitas Budapestiensis de "Metropolitan" Annales Tomus IX.* Budapesti Metropolitan Egyetem. Budapest. [263 – 265](#)

Fodor Ákos 2009. *Gonghangok*. Fekete Sas Kiadó. Budapest.

Horváth Tamás; Csupor Dezső; Györffy Zsuzsa 2022. *Internetalapú egészségkommunikációs lehetőségek (blogok, podcastok, videócsatornák) és a közösségi média* In: *Orvosi Hetilap Vol. 163, No 4.*, 132. – 139.

Jakobson, Roman 1976. *Mi a költészet?* In: *Strukturalizmus II.*. Európa Könyvkiadó, Budapest

Juhász József, et al. 2001. *Magyar értelmező kéziszótár*, Akadémia Kiadó, Budapest

Kaur, Rupí 2018. *Tej és méz*, Könyvmolyképző Kiadó, Szeged

Lovelace, Amanda 2022. *Amikor a hercegnő menti meg önmagát*. Könyvmolyképző Kiadó. Szeged.

Wiadji, Livia Ayudita; Hanidar, Sharifah 2020. *Linguistic Stylistic Analysis of Instagram Poems by Rupí Kaur, Dhiman, and R.M Drake*. In: *Lexicon*, Vol. 7, No 1. Universitas Gadj Mada, Indonesia

Internetes források

¹ *Megfogalmazni a megfogalmazhatatlan dolgokat Kemény Gabriellával*: <https://venusz-projekt.simplecast.com/episodes/kolteszet-masvilagok-kemenygabriella> (Letöltés dátuma: 2023.3.23.)

² Prágai sült sonka összetevőlistája: <https://bevasarlas.tesco.hu/groceries/hu-HU/products/2004020290438> (Letöltés dátuma: 2022.4.9.)

⁴ *Instagram now has 1 billion users worldwide*: <https://www.theverge.com/2018/6/20/17484420/instagram-users-one-billion-count> (Letöltés dátuma: 2023.4.1.)

⁵ A haiku definíciója: <https://lexiq.hu/haiku> (Letöltés dátuma: 2023.3.31.)

⁶ Vilcsek Béla: Szabadvers és szabad vers napjaink költészetében: https://epa.oszk.hu/00300/00381/00151/EPA00381_kortars_2010_9_3426.html (Letöltés dátuma: 2023.4.2.)

⁷ Kassák Lajos *Az éjszaka zűrzavara* című verse: <https://mek.oszk.hu/01400/01446/01446.htm#49> (Letöltés dátuma: 2023.4.2.)

⁸@5mondatok (Simon Márton, Tóth Réka Ágnes) „Instaversoldal” verse

https://www.instagram.com/p/ChFFS_Uo3O7/ (Letöltés dátuma: 2023.4.5.)

⁹Instapoetry lacks depth and substance

<https://dailyillini.com/opinions-stories/2018/03/07/instapoetry-lacks-depth-substance/>

(Letöltés dátuma: 2023.1.31.)

¹⁰@viharos_erzesek „idézetes oldalon” található idézet

<https://www.instagram.com/p/CqUkaByNc7c/> (Letöltés dátuma: 2023.4.2.)

¹¹Kemény Gabriella: *A világ legszebb mondatai III.*

https://www.instagram.com/p/CikH_cJo3D-/ (Letöltés dátuma: 2023.4.5.)

¹²*Those Instagram poets are ruining everything good in the world – this is why I’m against them* <https://thetempest.co/2017/08/20/entertainment/instagram-poetry-overhyped/> (Letöltés dátuma: 2023.1.31.)

¹³*Your Guide to Instagram Poetry* <https://bookriot.com/guide-to-instagram-poetry/> (Letöltés dátuma: 2023.1.31.)

¹⁴*Poetry world split over polemic attacking 'amateur' work by 'young female poets'*

<https://www.theguardian.com/books/2018/jan/23/poetry-world-split-over-polemic-attacking-amateur-work-by-young-female-poets> (Letöltés dátuma: 2023.4.2.)

¹⁵*Why this poet is posting meaningless verse on Instagram:*

<https://www.pbs.org/newshour/arts/poetry/poet-trolling-everyone-instagram-show-social-media-glorifies-pop-poetry> (Letöltés dátuma: 2023.4.2.)

¹⁶*What is Instapoetry?* <https://medium.com/the-open-bookshelf/what-is-instapoetry-f1c309bedccd> (Letöltés dátuma: 2023.4.2.)

¹⁷József Attila kritikája Babits Mihály *Az istenek halnak, az ember él* című kötetéről:

<https://magyar-irodalom.elte.hu/sulinet/igyjo/setup/portrek/jozsefa/istenhal.htm> (Letöltés dátuma: 2023.4.1.)

¹⁸Petőfi Sándor *Szeretlek, kedvesem!* című verse: <https://www.arcanum.com/hu/online-kiadvanyok/Verstar-verstar-otven-kolto-osszes-verse-2/petofi-sandor-DFB2/1848-F625/szeretlek-kedvesem-FB22/> (Letöltés dátuma: 2023.4.3.)

¹⁹Radnóti Miklós *Nem tudhatom* című verse: <https://www.arcanum.com/hu/online-kiadvanyok/Szovegyujtemeny-szovegyujtemeny-1/a-xx-szazad-irodalma-9C3D/radnoti-miklos-1909-1944-A5A2/versei-A5A3/nem-tudhatom-A65A/> (Letöltés dátuma: 2023.4.3.)

²⁰ Csokonai Vitéz Mihály *A méz méze* című verse: <https://www.arcanum.com/hu/online-kiadvanyok/Verstar-verstar-otven-kolto-osszes-verse-2/csokonai-vitez-mihaly-5088/1793-527D/a-mez-meze-52E7/> (Letöltés dátuma: 2023.4.3.)

²¹ Petőfi Sándor *Tündéralom* című verse: <https://www.arcanum.com/hu/online-kiadvanyok/Verstar-verstar-otven-kolto-osszes-verse-2/petofi-sandor-DFB2/1846-EC68/tunderalom-EC8D/> (Letöltés dátuma: 2023.4.3.)

²² *Those Instagram poets are ruining everything good in the world – this is why I’m against them:* <https://thetempest.co/2017/08/20/entertainment/instagram-poetry-overhyped/> (Letöltés dátuma: 2023.1.31.)

²³ Petőfi Sándor *Nemzeti dal* című verse: <https://www.arcanum.com/hu/online-kiadvanyok/Verstar-verstar-otven-kolto-osszes-verse-2/petofi-sandor-DFB2/1848-F625/nemzeti-dal-F78E/> (Letöltés dátuma: 2023.4.3.)

²⁴Vörösmarty Mihály *Szózat* című verse: <https://www.arcanum.com/hu/online-kiadvanyok/Verstar-verstar-otven-kolto-osszes-verse-2/vorosmarty-mihaly-6EBD/kisebb-koltemenyek-1834-1855-76A0/szozat-77B3/>(Letöltés dátuma: 2023.4.3.)

²⁵ *Instapoetry lacks depth and substance*: <https://dailyillini.com/opinions-stories/2018/03/07/instapoetry-lacks-depth-substance/> (Letöltés dátuma: 2023.1.31.)

²⁶Tristan Tzara: *A hozzávetőleges ember* című versének részlete: [https://www.magyarulbabelben.net/works/fr/Tzara%2C Tristan-1896/L_Homme_approximatif_%28extrait%29/hu/16109-A_hozz%C3%A1vet%C5%91leges_ember_%28r%C3%A9szlet%29](https://www.magyarulbabelben.net/works/fr/Tzara%2C%20Tristan-1896/L_Homme_approximatif_%28extrait%29/hu/16109-A_hozz%C3%A1vet%C5%91leges_ember_%28r%C3%A9szlet%29) (Letöltés dátuma: 2023.1.31.)

²⁷[Insta]Poetry is not a luxury”: *On the Urgency of Archiving the Diverse Voices of Social Media*: <https://www.archivozmagazine.org/en/instapoetry-is-not-a-luxury-on-the-urgency-of-archiving-the-diverse-voices-of-social-media/> (Letöltés dátuma: 2023.3.10.)

²⁸ *Instapoetry* "may be popular, but most of it is terrible":
<https://www.spectator.co.uk/article/instapoetry-may-be-popular-but-most-of-it-is-terrible/>
 (Letöltés dátuma: 2023.3.10.)

²⁹ *History of Television:*
<https://stephens.hosting.nyu.edu/History%20of%20Television%20page.html> (Letöltés dátuma: 2023.4.1.)

³⁰ *Gutenberg and the Printing Revolution in Europe*: <https://www.crf-usa.org/bill-of-rights-in-action/bria-24-3-b-gutenberg-and-the-printing-revolution-in-europe> (Letöltés dátuma: 2023.4.1.)

³¹ „[Insta]Poetry is not a luxury”: *On the Urgency of Archiving the Diverse Voices of Social Media*: <https://www.archivozmagazine.org/en/instapoetry-is-not-a-luxury-on-the-urgency-of-archiving-the-diverse-voices-of-social-media/>

(Letöltés dátuma: 2023.3.10.)